

УДК 364-786:[364-785+316.77+005.591.452](045)

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2026-1-16>**Моргай Лілія Анатоліївна**

доктор філософії, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки,
соціальної роботи та консультування,
Уманський національний університет
morgai.liliya@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6550-1389

КОНСУЛЬТУВАННЯ, КОМУНІКАЦІЯ ТА ПАРТНЕРСТВО У СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Вступ. Сучасний розвиток суспільства супроводжується низкою соціальних викликів, що зумовлюють необхідність посилення системи соціально-психологічної підтримки населення. Зростання кількості осіб, які пережили кризові та травматичні події, зокрема наслідки військових дій, вимушеного переселення та втрати соціальних зв'язків, все це потребує удосконалення підходів до соціально-психологічної реабілітації.

Соціально-психологічна реабілітація розглядається як комплексний процес відновлення внутрішніх ресурсів людини, подолання наслідків травматичного досвіду та відновлення її здатності до повноцінного функціонування у суспільстві. Важливу роль у цьому процесі відіграють консультування, професійна комунікація та партнерська взаємодія між суб'єктами соціальної допомоги.

Мета роботи. Дослідження роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні ролі консультування, комунікації та партнерства у соціально-психологічній реабілітації та визначення їх значення для підвищення ефективності реабілітаційної допомоги.

Наукова новизна. Наукова новизна дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні взаємозв'язку консультування, комунікації та партнерства як інтегрованих складових соціально-психологічної реабілітації. У роботі уточнено значення консультативної допомоги у реабілітаційному процесі, визначено роль професійної комунікації у формуванні довіри та психологічної безпеки клієнта, а також розкрито значення міжсекторального партнерства у забезпеченні комплексності та безперервності реабілітаційної допомоги. Розвинуто наукові уявлення про інтеграцію мультидисциплінарного підходу у системі соціально-психологічної реабілітації.

Висновки. Отже, соціально-психологічна реабілітація є важливим напрямом соціальної допомоги, спрямованим на відновлення психологічного благополуччя, соціальної активності та адаптаційних можливостей особистості, яка пережила кризові або травматичні події. У сучасних умовах зростання соціальних викликів особливого значення набуває удосконалення підходів до організації реабілітаційної допомоги.

Дослідження показало, що важливими складовими ефективною соціально-психологічної реабілітації є консультування, професійна комунікація та партнерська взаємодія. Консультування допомагає людині усвідомити проблемну ситуацію та активізувати власні ресурси, а ефективна комунікація сприяє формуванню довіри та психологічної безпеки у взаємодії між фахівцем і клієнтом.

Ключові слова: соціально-психологічна реабілітація, консультування, професійна комунікація, партнерська взаємодія, психосоціальна підтримка, мультидисциплінарний підхід, соціальна робота.

Morhai Liliia Anatoliivna

Doctor of Philosophy, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Social Pedagogy,
Social Work and Counseling,
Uman National University

COUNSELING, COMMUNICATION AND PARTNERSHIP IN SOCIO-PSYCHOLOGICAL REHABILITATION

Introduction. The modern development of society is accompanied by a number of social challenges that require strengthening the system of socio-psychological support for the population. The growing number of people who have experienced crisis and traumatic events, including the consequences of military actions, forced displacement, and the loss of social ties, necessitates the improvement of approaches to socio-psychological rehabilitation.

Socio-psychological rehabilitation is considered a comprehensive process aimed at restoring a person's internal resources, overcoming the consequences of traumatic experiences, and renewing their ability to function fully in society. An important role in this process is played by counseling, professional communication, and partnership interaction between the subjects of social assistance.

Purpose and objectives of the article. The purpose of the study is to theoretically substantiate the role of counseling, communication, and partnership in socio-psychological rehabilitation and to determine their importance for improving the effectiveness of rehabilitation assistance.

Scientific novelty. The scientific novelty of the research lies in the theoretical substantiation of the interrelation between counseling, communication, and partnership as integrated components of socio-psychological rehabilitation. The study clarifies the significance of counseling in the rehabilitation process, determines the role of professional communication in building trust and ensuring the client's psychological safety, and reveals the importance of intersectoral partnership in ensuring the comprehensiveness and continuity of

rehabilitation assistance. The scientific understanding of integrating a multidisciplinary approach into the system of socio-psychological rehabilitation has been further developed.

Results. Socio-psychological rehabilitation is an important area of social assistance aimed at restoring psychological well-being, social activity, and the adaptive capabilities of individuals who have experienced crisis or traumatic events. In modern conditions of increasing social challenges, improving approaches to the organization of rehabilitation assistance becomes especially important.

The study has shown that counseling, professional communication, and partnership interaction are essential components of effective socio-psychological rehabilitation. Counseling helps individuals understand their problematic situations and activate their internal resources, while effective communication contributes to building trust and ensuring psychological safety in the interaction between the specialist and the client.

Key words: *socio-psychological rehabilitation, counseling, professional communication, partnership interaction, psychosocial support, multidisciplinary approach, social work.*

Вступ. Сучасні соціальні виклики, зокрема тривали кризові процеси, військові події та зростання кількості людей, які пережили травматичний досвід, актуалізують проблему розвитку ефективних механізмів соціально-психологічної реабілітації. У цих умовах особливої ваги набуває комплексна система підтримки, спрямована на відновлення психологічного благополуччя, соціальної активності та адаптційних можливостей особистості. Значна кількість осіб потребує не лише психологічної допомоги, але й соціального супроводу, відновлення соціальних зв'язків та інтеграції у нові умови життєдіяльності.

У сучасній практиці соціальної роботи дедалі більшого значення набувають консультування, професійна комунікація та партнерська взаємодія як важливі складові соціально-психологічної реабілітації. Саме консультативна допомога дозволяє визначити потреби клієнта та активізувати його внутрішні ресурси, ефективна комунікація забезпечує формування довірливих відносин між фахівцем і клієнтом, а партнерство між різними установами сприяє комплексності та безперервності реабілітаційної підтримки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика консультування, комунікації та партнерської взаємодії у соціально-психологічній реабілітації знайшла відображення у працях багатьох вітчизняних науковців. Зокрема, окремі аспекти цієї проблеми розглянуто у дослідженнях І. Кулик [3], С. Максименка [4], О. Мальцевої, А. Шувалової [5], Т. Титаренко [8] та ін. Це пояснюється тим, що зазначена проблематика залишається актуальною в сучасних умовах та є предметом подальших наукових досліджень.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування ролі консультування, комунікації та партнерства у соціально-психологічній реабілітації та визначення їх значення для підвищення ефективності реабілітаційної допомоги.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціально-психологічна реабілітація спрямована на відновлення психологічного стану особистості, її соціальної активності та здатності до повноцінного функціонування у суспільстві. Важливу роль у цьому процесі відіграють консультування, професійна комунікація та партнерська взаємодія, які забезпечують формування довіри, підтримку клієнта та активізацію його внутрішніх ресурсів. Поєднання цих складових сприяє підвищенню ефективності реабілітаційної допомоги та створює умови для

успішної соціальної інтеграції особистості. Розглянемо ці аспекти більш детально.

Консультування – це базовий інструмент реабілітації. Саме через консультативну взаємодію відбувається первинне виявлення проблем, формування довірливого контакту та визначення індивідуальної траєкторії відновлення особистості. У сучасній науковій літературі консультування розглядається як професійно-організований процес допомоги, спрямований на підтримку людини у складних життєвих обставинах, подолання кризових станів та активізацію її адаптивного потенціалу [8].

У контексті соціально-психологічної реабілітації консультування має інтегративний характер, поєднуючи психологічні, соціальні та педагогічні компоненти підтримки. Воно спрямоване не лише на зменшення емоційного напруження, а й на відновлення здатності особистості до повноцінного соціального функціонування, прийняття рішень та самостійного подолання труднощів.

У межах реабілітаційного процесу консультування виконує низку взаємопов'язаних функцій: *діагностична функція* – передбачає визначення психологічного стану клієнта, його актуальних потреб, рівня дезадаптації та наявних ресурсів. Саме на цьому етапі формується первинна оцінка ситуації, що дозволяє розробити індивідуальний план реабілітації [8]; *підтримувальна функція* – спрямована на стабілізацію емоційного стану, зниження рівня тривожності, страху та внутрішньої напруги. Дослідження свідчать, що своєчасна психологічна підтримка значно зменшує ризик розвитку посттравматичних реакцій; *корекційна функція* – пов'язана зі зміною деструктивних переконань. У сучасній практиці активно застосовуються когнітивно-поведінкові підходи, що довели свою ефективність у роботі з травматичним досвідом; *ресурсна функція* – полягає в актуалізації внутрішніх можливостей особистості, формуванні життєстійкості; *орієнтаційна функція* – сприяє визначенню подальших життєвих перспектив, плануванню діяльності та відновленню відчуття контролю над власним життям; *мотиваційна функція*, яка формує готовність клієнта до активної участі в реабілітаційному процесі; *координаційна функція*, що забезпечує узгодження консультативної роботи з іншими видами соціальної допомоги.

Важливо пам'ятати, що ефективне консультування базується на наступних принципах: добровільності; конфіденційності; безоцінного прийняття;

професійної компетентності; партнерської взаємодії; культурної чутливості.

Особливої уваги потребує принцип партнерства, оскільки сучасна модель реабілітації передбачає активну участь клієнта у визначенні цілей і шляхів відновлення. Такий підхід відповідає концепції суб'єктності в соціальній роботі та сприяє підвищенню ефективності втручань.

Консультації в системі соціально-психологічної реабілітації сприяє: зменшенню проявів тривожності та депресивних станів; формуванню конструктивних механізмів; відновленню соціальних зв'язків; підвищенню рівня життєстійкості; зміцненню внутрішнього відчуття безпеки. Саме ефективне консультування виступає центральним механізмом відновлення особистісного потенціалу та соціальної активності, забезпечуючи перехід від стану кризової дезадаптації до поступової реінтеграції у суспільство.

Комунікація у соціально-психологічній реабілітації є не лише інструментом передачі інформації, а складною системою міжособистісної взаємодії, що забезпечує формування довіри, відчуття психологічної безпеки та підтримки. У науковому дискурсі комунікація розглядається як процес встановлення та розвитку взаєморозуміння між суб'єктами взаємодії, що має емоційний, когнітивний та поведінковий виміри [4].

У межах соціально-психологічної реабілітації комунікація виконує інтегративну функцію, поєднуючи консультативну, підтримувальну та координаційну складові допомоги. Вона створює простір для відкритого діалогу, сприяє усвідомленню клієнтом власного стану та формуванню мотивації до змін.

Однією з ключових характеристик реабілітаційної комунікації є її спрямованість на формування довіри. Особи, які пережили травматичний досвід, нерідко демонструють підвищений рівень настороженості, недовіри до соціальних інституцій та труднощі у встановленні близьких контактів. Це зумовлює необхідність створення психологічно безпечного середовища взаємодії [5].

Професійна комунікація фахівця у сфері соціально-психологічної реабілітації повинна відповідати низці критеріїв: емпатійність – здатність розуміти емоційний стан клієнта та співпереживати йому без втрати професійної позиції; толерантність – повага до індивідуального досвіду, переконань і цінностей клієнта; культурна чутливість – врахування соціокультурних особливостей особистості, її соціального статусу та контексту життєвих обставин; доступність і зрозумілість – використання мови, адаптованої до рівня сприйняття клієнта; орієнтація на активне слухання – уважне сприйняття не лише змісту висловлювань, а й емоційного підтексту [4].

Активне слухання розглядається як одна з базових навичок професійної взаємодії у соціальній роботі, оскільки воно забезпечує глибше розуміння переживань клієнта та сприяє формуванню партнерських відносин [1]. Особливої уваги потребує комунікація з особами, які пережили кризові або

травматичні події. У таких випадках необхідним є травма-чутливий підхід, що передбачає: уникнення звинувачувальних формулювань; дотримання принципу «не нашкодь»; повагу до меж особистості; підтримку автономії клієнта. Згідно з сучасними підходами до психосоціальної підтримки, комунікація має бути спрямована на відновлення відчуття контролю над власним життям та формування внутрішньої безпеки. У цьому контексті професійна позиція фахівця полягає не у домінуванні, а у фасилітації процесу саморозуміння та самовідновлення [6].

Якість взаємодії між фахівцем і клієнтом безпосередньо впливає на результат реабілітації. Дослідження у сфері психологічної допомоги підтверджують, що рівень довіри, співпраці та взаєморозуміння – є одним із провідних позитивних змін [8].

У соціально-психологічній реабілітації ефективна комунікація: підвищує мотивацію клієнта до участі у програмі; сприяє відкритості у висловлюванні переживань; знижує рівень психологічного опору; зміцнює внутрішні ресурси та життєстійкість.

Отож, комунікація є не допоміжним, а системоутворювальним чинником реабілітаційного процесу. Вона забезпечує не лише обмін інформацією, а й створює терапевтичний простір, у межах якого відбувається відновлення довіри, формування суб'єктної позиції клієнта та його поступова соціальна інтеграція.

Партнерство у сфері соціально-психологічної реабілітації передбачає узгоджену взаємодію: державних установ (органів соціального захисту, центрів надання адміністративних послуг, служб у справах дітей); медичних закладів, що забезпечують лікувально-реабілітаційні та психотерапевтичні послуги; освітніх організацій, які сприяють соціалізації та відновленню освітньої траєкторії клієнта; соціальних служб, що здійснюють соціальний супровід і кейс-менеджмент; громадських та благодійних організацій, які надають гуманітарну та психосоціальну підтримку; волонтерського сектору, що розширює ресурсні можливості допомоги; сім'ї клієнта, яка виступає важливим чинником емоційної підтримки та соціальної стабілізації.

За даними досліджень у сфері психосоціальної підтримки в умовах війни, саме міжсекторальна співпраця забезпечує доступність послуг, оперативність реагування та адресність допомоги [5]. Практичним механізмом реалізації партнерської взаємодії є формування мультидисциплінарних команд. Такий підхід дозволяє поєднати професійні компетентності різних спеціалістів і забезпечити цілісний вплив на психологічний та соціальний стан клієнта. Мультидисциплінарна команда сприяє: комплексній оцінці потреб клієнта; розробленню індивідуального плану реабілітації; узгодженню дій між установами; моніторингу результатів допомоги [3]. Даний формат роботи відповідає принципу клієнтоцентризму, оскільки дозволяє врахувати індивідуальні особливості та життєвий контекст особистості.

Партнерська модель взаємодії забезпечує безперервність реабілітаційного процесу. У випадках, коли

клієнт потребує одночасно психологічної підтримки, медичної допомоги, соціального супроводу та правової консультації, саме координація між службами дозволяє уникнути фрагментарності втручань. Соціальна підтримка має бути системною та узгодженою, адже розрізнені заходи не формують стійкого реабілітаційного ефекту. Індивідуалізація програм стає можливою лише за умови обміну інформацією між фахівцями та спільного визначення стратегічних цілей допомоги [1].

Особливого значення набуває міжвідомча координація, яка дозволяє: уникнути дублювання послуг; раціонально використовувати ресурси; забезпечити своєчасну маршрутизацію клієнта; підвищити ефективність реабілітаційних програм. Відсутність координації між службами часто призводить до перевантаження клієнта повторними зверненнями, втрати інформації та зниження довіри до системи допомоги [6].

Отже, партнерство виступає стратегічною умовою успішної соціально-психологічної реабілітації, оскільки забезпечує цілісність, узгодженість і результативність допомоги. Воно сприяє формуванню підтримувального соціального середовища, у межах якого клієнт може поступово відновлювати життєву активність і соціальні зв'язки.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, у результаті проведеного теоретич-

ного аналізу обґрунтовано значення консультування, комунікації та партнерства як взаємопов'язаних складових соціально-психологічної реабілітації. Встановлено, що консультування виступає базовим інструментом реабілітаційного процесу, оскільки забезпечує первинну діагностику потреб клієнта, формування довірливого контакту, активізацію внутрішніх ресурсів та визначення індивідуальної траєкторії відновлення. Реалізація консультативної допомоги через діагностичну, підтримувальну, корекційну, ресурсну та орієнтаційну функції сприяє зниженню психологічної дезадаптації та поступовій соціальній інтеграції особистості.

Потрібно пам'ятати, що зазначені компоненти утворюють єдину систему: консультування забезпечує індивідуальну допомогу; комунікація формує довірливі взаємини; партнерство створює ресурсне середовище. Разом вони сприяють відновленню психологічного благополуччя, соціальної активності та життєвої перспективи особистості.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з удосконаленням моделей міжвідомчої взаємодії, розвитком інноваційних консультативних та комунікативних технологій, а також вивченням ефективності мультидисциплінарних підходів у соціально-психологічній реабілітації різних категорій населення.

Список літератури:

1. Бех І.Д. Особистість у просторі виховання. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/420694.pdf (дата звернення: 04.03.2026)
2. Дуля А. В. Соціальна підтримка недержавними організаціями сімей учасників антитерористичної операції. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/45931/1/> (дата звернення: 28.02.2026)
3. Кулик І. В. Соціальна робота з різними групами клієнтів. URL: <https://ksptsr.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/71/2023/02/posibnyk-srzhk.pdf> (дата звернення: 04.03.2026)
4. Максименко С. Д. Загальна психологія. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744612/1/I> (дата звернення: 04.03.2026)
5. Мальцева О., Шувалова А. Соціально-психологічна реабілітація цивільного населення під час війни. URL: <https://orgpsy-journal.in.ua/index.php/oper/article/view/440> (дата звернення: 28.02.2026)
6. Сучасні підходи до психосоціальної підтримки населення в умовах криз. URL: <https://neuronews.com.ua/ua/archive/2024/3%28149%29/pages-5-6/samoushkodzhuvalna-povedinka-nadannya-psihosocialnoyi-dopomogi-v-umovah-viyni#gsc.tab=0> (дата звернення: 27.02.2026)
7. Теорія і практика соціальної роботи з травмованими групами населення. URL: https://habitus.od.ua/journals/2025/75-2025/part_1/11.pdf (дата звернення: 25.02.2026)
8. Титаренко Т. М. Соціально-психологічна реабілітація особистості: етапи, технології, техніки. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/713738/1/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0> (дата звернення: 28.02.2026).

References:

1. Bekh, I. D. *Osobystist u prostori vykhovannia* [Personality in the space of education]. Retrieved from: https://library.udpu.edu.ua/library_files/420694.pdf [in Ukrainian].
2. Dulia, A. V. *Sotsialna pidtrymka nederzhavnymy orhanizatsiiamy simej uchasnykiv antyterorystychnoi operatsii* [Social support provided by non-governmental organizations to families of participants of the anti-terrorist operation]. Retrieved from: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/45931/1/> [in Ukrainian].
3. Kulyk, I. V. *Sotsialna robota z riznymy hrupamy kliientiv* [Social work with different groups of clients]. Retrieved from: <https://ksptsr.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/71/2023/02/posibnyk-srzhk.pdf> [in Ukrainian].
4. Maksymenko ,S. D. *Zahalna psykholohiia* [General psychology]. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744612/1/I>
5. Maltseva, O., Shuvalova, A. *Sotsialno-psykholohichna reabilitatsiia tsyvilnoho naseleння pid chas viyny* [Socio-psychological rehabilitation of the civilian population during war]. Retrieved from: <https://orgpsy-journal.in.ua/index.php/oper/article/view/440> [in Ukrainian].

6. Modern approaches to psychosocial support of the population in crisis conditions. Retrieved from: <https://neuronews.com.ua/ua/archive/2024/3%28149%29/pages-5-6/samoushkodzhuvalna-povedinka-nadannya-psihsocialnoyi-dopomogi-v-umovah-viyni#gsc.tab=0> [in Ukrainian].

7. Theory and practice of social work with traumatized population groups. (2025). Retrieved from: https://habitus.od.ua/journals/2025/75-2025/part_1/11.pdf [in Ukrainian].

8. Tytarenko, T. M. *Sotsialno-psykholohichna rehabilitatsiia osobystosti: etapy, tekhnolohii, tekhniky* [Socio-psychological rehabilitation of personality: Stages, technologies, techniques]. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/713738/1/> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 05.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 21.05.2026